

VASILE GOLDIȘ DESPRE DREPTUL LA AUTODETERMINARE A POPORULUI ROMÂN DIN TRANSILVANIA ȘI UNIREA LUI CU ROMÂNIA

de
GHEORGHE ȘORA

În prima jumătate a anului 1918, când se întrezărea deja înfrângerea totală a puterilor centrale și imperiul austro-ungar mergea vertiginos spre dezmembrare, apărea mai limpede ca niciodată inevitabilitatea eliberării popoarelor aflate sub stăpînirea acestuia¹. Guvernul reacționar de la Budapesta, de sub conducerea lui Wekerle, silindu-se să mențină *statu-quo*-ul și ignorînd realitatea istorică, proiecta o „lege administrativă” cu privire la Transilvania și, paralel cu aceasta, o așa-numită „zonă culturală”, prin care se urmărea, în mod artificial, modificarea structurii etnico-demografice a teritoriului acesteia, în scopul permanentizării dominației economice și politice maghiare și, evident, al izolării totale a românilor transilvăneni de legăturile firești cu vechea Românie².

Interviewat în legătură cu acest proiect, Vasile Goldiș, rezervat și prudent, se referă la Wilson și Poincaré, „campionii” principiului autodeterminării în varianta apuseană. Reproducînd cuvintele de răspuns ale lui Goldiș, vom avea prilejul să constatăm maturitatea sa politică, patriotismul și curajul dovedit într-o perioadă când se hotăra destinul națiunii române din Transilvania. Dovada acestei atitudini o aflăm într-un răspuns dat corespondentului ziarului *Pesti Napló*, deplasat la Arad în scopul de a sonda atmosfera politică ce se crease aici în jurul noii legi administrative.

„Nu pot vorbi, sunt rob. Dacă spun adevărul, voi fi închis. Și pe dumneavoastră (domnule redactor — n.n.) vă vor închide dacă veți scrie adevărul”. Apoi, cu verva caracteristică discursurilor sale, înflăcărat de sentimentul patriotic și de ură față de îndelungata și crunta opresiune, el critică vehement, pe față, proiectul fantezist al guvernului maghiar, ironizînd miopia politică a inițiatorilor acestuia: „Nici nu pot să mă ocup de aceste lucruri copilărești. Ce să spun despre joaca naivă a lui Wekerle, om de 75 de ani, și a lui Appony, de 70 de ani. Niște guralivi bătrâni! Copii! Zona culturală (...) Acum se ocupă cu asemenea chestiuni, când se năruie lumea, se conturează noi idei, se nasc noi țări, noi popoare? (...) Întrebați-l pe Wilson, întrebați-l pe Poincaré ce zic de

¹ Vezi pe larg Ștefan Pascu, *Făurirea statului național unitar român*, 1918, vol. 2, Editura Academiei R.S.R., p. 5—20.

² *Ibidem*, p. 152—164.

noua organizare a comitatelor?“. Cît despre propria sa părere, anticipînd parcă evenimentele ce aveau să urmeze, Vasile Goldiș se exprimă astfel: „Trebuie să se distrugă (Austro-Ungaria — n.n.), trebuie să se schimbe totul aici. E lipsă de aer“. Așadar, încercarea autorităților maghiare de a-l atrage pe Goldiș ca mijlocitor pentru cîștigarea românilor de partea lor, a eșuat lamentabil. Ideea revoluției și transformării revoluționare a societății apare aici cu suficientă claritate: „Oricum, ceea ce este copt pentru distrugere trebuie să piară. Imperiul roman a fost cel mai puternic, totuși s-a distrus. Și acum se distrug... imperii“³ (*Aradi Közlöny* din 18 sept. 1918).

O altă referire a lui Vasile Goldiș la principiile wilsoniene o aflăm într-un interviu acordat de el ziarului *Aradi Hírlap*, în octombrie 1918. După ce clarifică o chestiune referitoare la faptul că în nota de răspuns a președintelui S.U.A., remisă monarhiei Austro-Ungare la 9 noiembrie 1918, nu este vorba despre români, acesta arată că, sub alt aspect, răspunsul lui Wilson este cît se poate de clar: „Președintele nu mai este în situația de a recunoaște drept bază a păcii numai pura autonomie a popoarelor“, spune Goldiș, „dar se vede nevoit a recunoaște și faptul că ele și numai ele pot să judece peste soarta lor“. Or, aceasta înseamnă, după părerea lui Goldiș, „sanționarea necondiționată a dreptului la autodeterminare“ și, deci, o abatere de la cele 14 puncte din 8 ianuarie. Această abatere Goldiș o sesizează, de fapt, cu mult înainte, în discursul adresat de Wilson Congresului american, la 12 februarie 1918, din care și reproduce următorul pasaj: „Rădăcina acestui război (primul război mondial — n.n.) rezidă în lipsa de drepturi a națiunilor și raselor mici, cărora le-a lipsit unitatea și puterea de a-și realiza necesitățile în chestiunea apartenenței lor statale și a organizării independente a vieții lor politice“. Problemele teritoriale pe care le-a ridicat războiul, urmează Goldiș, reproducînd din același discurs, trebuie rezolvate în interesul și favoarea populației respective. Desigur că această afirmație se referă, arată Goldiș, „nu numai la cele trei milioane și jumătate de români din Transilvania“, ci și la toate popoarele asuprite din monarhie, sîrbi, croați, cehi, slovaci, polonezi.

Cîteva zile mai tîrziu, Vasile Goldiș acordă un interviu, de data aceasta în legătură cu nota guvernului S.U.A. adresată prin Robert Lansing, secretar de stat, reprezentantului României la Washington, interviu în care se arată printre altele: „De acum înainte nu poate fi un popor sub tutela altuia și de aceea mesajul lui Wilson îl explic așa: Ardealul se rupe de corpul Ungariei. Aceasta e și firesc. În Ardeal românii sunt în majoritate. Acest teritoriu nu poate aparține de altcineva decît de România. A trecut timpul cînd peste masele mari ale poporului a putut guverna o minoritate și cîteva sute de oameni privilegiați ai Ungariei au putut expropria dreptul milioanei. Acum va fi invers. De aici înainte marea majoritate a poporului se va guverna pe sine însăși, va domina majoritatea. Aceasta este ordinea logică și dreaptă“⁴ (*Românul*, 1918, nr. 2).

³ *Aradi Közlöny*, 1918, nr. 209, p. 3; Arhivele Statului Arad, *fond personal Vasile Goldiș*, dos. 1, f. 182.

⁴ *Românul*, 1918, nr. 2, p. 3; Vasile Goldiș, *Wilson*, în *Românul*, 1918, nr. 29, p. 1.

Problema unei adunări reprezentative a națiunii române din Transilvania fusese abordată în principiu la ședința din 12 octombrie 1918 a Comitetului Executiv al P.N.R. la Oradea⁵, hotărîrea despre ținerea ei fiind luată în 15 octombrie, iar convocarea făcută la 21 octombrie. Demn de subliniat, în interviul de mai sus, este faptul că Vasile Goldiș care, la 23 octombrie, discutasese în mod public această chestiune, formulează direcția în care va evolua mișcarea revoluționară de eliberare națională și socială a poporului român din Transilvania, anticipînd unirea îndubitabilă a acesteia cu România, ca un proces legic obiectiv, decurgînd dintr-o necesitate istorică. Această anticipare categorică este de natură să sugereze poziția de principiu a lui Vasile Goldiș, convingerea sa fermă că numai printr-un stat național unitar românii se vor putea dezvolta plenar. Conducătorii P.N.R. și ai social-democrației din Transilvania, reușiți în cadrul Consiliului Național Român Central, constituit la 31 octombrie 1918, sînt în unanimitate de acord că „peste soarta românilor din Ardeal și în general din Ungaria este împruternicită a decide exclusiv Adunarea Națională“, iar pînă atunci este necesar ca între români și maghiari să se instaureze o atmosferă de toleranță și înțelegere reciprocă. Ideea leninistă a rezolvării problemei naționale „printr-un referendum al națiunii care se desparte“ apare și într-o serie de declarații făcute presei de către Vasile Goldiș în preajma Unirii de la 1 Decembrie 1918. Astfel, răspunzînd invitației ziarului maghiar *Arad és Vidéke*, el arată: „C.N.R.C. consideră Adunarea Națiunii Române singura în măsură să declare intențiile națiunii, în ce mod interpretează și cum dorește aceasta să-și exercite dreptul la autodeterminare“. Deocamdată, factorii de răspundere ai acesteia, în speță C.N.R.C., înțeleg să facă uz de acest drept și să ofere națiunii posibilitatea ca, „liberă de orice înrîurire străină, să hotărască singură plasarea ei printre națiunile libere, precum și stabilirea legăturilor de coordonare a ei cu celelalte națiuni libere“, iar „apărarea intereselor ei, națiunea română o poate încredința numai unor factori designați de propria sa adunare națională“. Astfel, declarația de la Oradea, din 12 octombrie, de separare de Austro-Ungaria; după cum observă academicianul Ștefan Pascu, pune Transilvania într-o situație independentă. Aceasta nu mai recunoaște guvernul maghiar ca autoritate supremă, îndreptățită a vorbi în numele națiunii române, căci; o dată devenită liberă, aceasta singură își va desemna pe cei care să o reprezinte la Congresul de pace. Principiul autodeterminării, așa cum a fost el aplicat în Transilvania anului 1918, a însemnat recunoașterea în spirit leninist a drepturilor naționalităților conlocuitoare, a necesității de a stabili relații pașnice cu toate popoarele lumii, pe baza egalității în drepturi. Vasile Goldiș, care a participat la redactarea comunicatului oficial al C.N.R.C., în urma tratativelor cu Jászi Oszkár, de la 13—15 noiembrie 1918, înțelege prin autodeterminare „independența deplină de stat“ a națiunii române, și la propunerile reprezentantului guvernului Károly, care urmărea menținerea supremației maghiare, răspunde că națiunea

⁵ Gheorghe Șora, *Declarația de la Oradea*, în *Familia*, 1983, nr. 11, p. 10.

⁶ *Aradi Hirlap*, 1918, nr. 293, p. 3; Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul dac la statul român unitar*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 626—627.

română „nu admite ca acest drept să fie întunecat prin rezolvări provizorii⁷”. Vasile Goldiș justifică necesitatea autodeterminării Transilvaniei bazat pe temeiul dreptului istoric al poporului român în confruntarea lui cu opinia publică mondială: „Că românii pretind un stat român de sine stătător nu poate fi luat în nume de rău, deoarece dacă pretențiile noastre ar fi exagerate lumea nu le-ar aproba”, arată el. „Iar în ce măsură acestea sunt exagerate sau justificabile, va decide un for competent și nu ziarele ce clevetesc pe seama noastră⁸”.

În noua formulă de stat, autoguvernarea C.N.R.C. asigură, pe lângă drepturi egale naționalităților, o serie de libertăți democratice, de asociere, de întruniri, libertatea cuvântului, a presei etc. Trecerea la această formă de guvernare a fost făcută în general fără tulburări, problema acordului guvernului maghiar, după eşuarea tratativelor din 13—15 noiembrie 1918, nu se mai punea. C.N.R.C. a obținut adeziunea unanimă a populației românești, fiind sprijinit, în numeroase localități din Transilvania și de către reprezentanții naționalităților conlocuitoare⁹. Sensul tratativelor cu Jászi Oszkár, după cum declara Vasile Goldiș, a fost acela ca preluarea puterii din Transilvania să se producă fără conflicte violente, iar nu de a cere guvernului maghiar, pe cale revendicativă, petiționară, un drept care fusese deja oficial recunoscut de către marile puteri. Însuși Jászi Oszkár se vede nevoit să recunoască faptul că în răspunsul C.N.R.C. „iese la iveală suveranitatea națiunii române și cade pe planul al doilea motivul susținerii ordinei¹⁰”. Fermitatea cu care C.N.R.C. a înțeles să susțină principiul autodeterminării, rezultă și din felul cum a fost redactat, de către Vasile Goldiș, apelul *Către popoarele lumii*¹¹. Indiferent de ceea ce vor decide puterile europene în această chestiune, se arată aici, națiunea română din Transilvania „este hotărâtă a pieri mai bine decât a suferi mai departe sclavia și atîrnarea”. Principiul autodeterminării este invocat în convocarea adunării de la Alba-Iulia, în declarația de unire a Transilvaniei cu România, și, în general, în toate actele oficiale emise de către C.N.R.C., prin pana lui Vasile Goldiș, sau în cuvîntările membrilor acestuia. În acele zile, el devenise o idee ce însuflețea întregul popor român de pretutindeni.

Revenind la modul cum a fost aplicat principiul autodeterminării în Transilvania, repetăm că acesta prevedea drepturi egale pentru naționalități. Într-o declarație din 1918, Vasile Goldiș arată că autoritățile românești, preluînd puterea politică și administrativă, nu intenționează să-i persecute pe funcționarii maghiari, pentru a compensa oarecum jignirile și brutalitățile comise de autoritățile acestora înainte, dimpotrivă, spiritul după care se vor călăuzi va fi acela de largă toleranță. Această atitudine binevoitoare Vasile Goldiș o explică citeva zile mai târziu, în același ziar, cînd afirmă că: „noi, românii, judecăm cu cea mai mare bunăvoință toate națiunile și confesiunile, deoarece stăm pe baza democratismului pur¹²”. Cît despre viitorul Ungariei, Vasile Goldiș spune că aceasta,

⁷ *Românul*, 1918, nr. 7, p. 1.

⁸ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 638—644.

⁹ *Românul*, 1918, nr. 10, p. 1; Gheorghe Șora, *Vasile Goldiș militant pentru desăvîrșirea idealului național*, Editura Facla, Timișoara, 1980, p. 222—223; *Arad és Vidéke*, 1918, nr. 260, p. 1—4; *Aradi Közlöny*, 1918, nr. 270, p. 1.

deși nu va mai fi atât de mare, va fi cu adevărat Ungaria, adică o țară pe care vecinii o vor respecta și care, atrasă de comerțul european, fără restricții vamale, se va integra în marea comunitate a națiunilor¹⁰.

Principiul autodeterminării, așa cum îl înțelegeau reprezentanții P.N.R. și cum a fost însușit de Vasile Goldiș, a fost susținut și de către socialiștii români. Într-un articol apărut în ziarul *Românul* din 1918, se fac referiri la un interviu acordat de Vasile Goldiș ziarului maghiar *Az Est*, care își preciza, între altele, poziția de principiu față de muncitorime. După ce arată că numitul ziar omite din declarația lui Vasile Goldiș tocmai punctele referitoare la această chestiune, autorul articolului din *Românul* înșiră aceste puncte. Importantă pentru concepția lui Vasile Goldiș în această problemă este părerea cu privire la posibilitatea socializării, în mod evolutiv, a mijloacelor de producție.

De problema autodeterminării Transilvaniei este strâns legată, la Vasile Goldiș, ideea unirii acesteia cu România. Răspunzând unor acuzații, acesta arată în preajma evenimentului de la 1 Decembrie 1918 că unirea nu este o idee de import din România veche, ci expresia dorinței unanime a unui întreg popor: „Hotărîrea unirii, scrie Goldiș, poate emana numai de la poporul român din Transilvania, liber, nestingherit și influențat de nimeni“.

În perioada cît au durat pregătirile adunării de la Alba-Iulia, Marele Sfat al națiunii române din Transilvania a ținut o strînsă și permanentă legătură cu guvernul român de la Iași, care urmărea cu cea mai mare atenție desfășurarea și evoluția evenimentelor din toate provinciile românești. În acest context s-a petrecut ultima scenă a impresionantei opere care aducea biruința dreptății asupra mișeliei și nedreptății.

Prin unirea Transilvaniei cu România se desăvîrșea unitatea națională și de stat a țării, „cel mai însemnat act din milenara istorie, dramatică și eroică a românilor“¹¹.

O scrisoare a profesorului Nicolae Bălan din Sibiu (care fusese trimisă ca emisar la Iași), datată 7/20 noiembrie 1918, este adresată C.N.R.C. prin Vasile Goldiș. În ea se dau amănunte despre măsurile întreprinse de guvernul român pentru a preîntîmpina eventualele acțiuni ostile din partea „acelora care nici acum nu vreau să recunoască dreptul nostru la libertate și independență politică deplină“. Corespondentul arată că a fost primit de către ministrul (ambasadorul — n.n). Franței la Iași, Saint-Aulaire, „care cu o extraordinară căldură ne-a garantat și pe mai departe tot sprijinul pentru realizarea tuturor aspirațiilor noastre naționale“. Întîmplarea a făcut ca la această primire să fie de față și miniștrii plenipotențieri ai Angliei și Statelor Unite, cărora Nicolae Bălan, după ce le-a fost prezentat de către Saint-Aulaire, le-a comunicat „voința neștrămutată a poporului român din Transilvania de a se uni cu Regatul României“. Toți cei trei miniștri s-au declarat dispuși să comunice guvernelor lor această hotărîre. În continuare, emisarul trimis la Iași trans-

¹⁰ Gheorghe Șora, *Două interviuri ale lui Vasile Goldiș din 1918*, în *Vatra*, 1983, nr. 12, p. 153/A.

¹¹ Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 164—171; Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 564—578.

mite către Vasile Goldiș recomandările guvernului român în legătură cu modul de a proceda în viitorul apropiat¹².

Din scrisoare se desprinde faptul că proclamarea unirii Transilvaniei cu România era așteptată de opinia publică și de cercurile diplomatice de la Iași, iar Vasile Goldiș era recunoscut ca una din marile personalități politice europene, în preajma adunării de la Alba-Iulia. După eșuarea tratativelor cu delegația guvernului maghiar, C.N.R.C. a ținut, în dimineața zilei de 16 noiembrie 1918, o consfătuire la care s-a analizat situația creată. În aceeași zi după masă s-a ținut o altă consfătuire în care s-a analizat stadiul organizării gărzilor naționale. Participanților le-au fost prezentate rezultatele tratativelor purtate cu guvernul maghiar. Analiza situației politice din Transilvania ducea C.N.R.C. la concluzia că se impune convocarea Adunării Naționale ca un imperativ al momentului istoric.

În această stare de efervescență, Marele Sfat al Națiunii Române din Transilvania și Ungaria a adresat, la 18 noiembrie 1918, cunoscutul manifest către opinia publică mondială.

În manifest se arată că națiunea română „a declarat voința sa de a se constitui în stat liber“.

Opinia publică românească a cunoscut la 8/21 noiembrie textul convocării Adunării de la Alba-Iulia. Ziarul *Românul*, tipărit în 12 000 exemplare, a difuzat acest text, care are ca introducere un imperativ al momentului istoric: „Istoria ne cheamă la fapte“¹³.

Punctul culminant al activității politice a lui Vasile Goldiș îl constituie cuvântarea festivă și textul Hotărîrii de la Alba-Iulia¹⁴. Făcînd o incursiune istorică, în care relevă asupra națională și socială asupra românilor din Transilvania, acesta sublinia, corespunzător spiritului principiului dreptului națiunilor la autodeterminare, inevitabilitatea dezmembrării monarhiei austro-ungare și a înfăptuirii unirii cu România, ca o expresie a procesului istoric obiectiv. „Națiunile trebuiesc liberate“, se spune în cuvîntul lui. „Între aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunii române de a fi liberă îl recunoaște lumea întreagă“. Dar libertatea acestei națiuni înseamnă „unirea și cu Țara Românească“, deoarece „unirea românilor într-un singur stat este cea mai firească pretențiune a civilizațiunii“. Cu această ocazie, se invocă, drept argument istoric, printre altele, continuitatea poporului român în Transilvania, dreptul său inalienabil de a păstra în continuare teritoriul moștenit de la străbuni. Deosebit de semnificativă în acest discurs ni se pare și următoarea apreciere: „Împăratul ne-a înșelat, patria ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc, ne poate mîntui. Să jurăm credință, de

¹² Dr. Coriolan Suci, *Două documente istorice din noiembrie 1918*, în *Transilvania*, 1943, nr. 11—12, p. 877; *Ardealul permanent în istoria patriei*, Arad, 1978, p. 410—411.

¹³ Vasile Goldiș, *Scrisori social-politice și literare*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, tablou cronologic și note de Mircea Popa și Gheorghe Șora, Cuvînt înainte de acad. Ștefan Pascu, Editura Facla, p. 17—20.

¹⁴ Gheorghe Șora, *Cuvîntarea istorică a lui Vasile Goldiș*, în *Orizont*, 1983, nr. 48, p. 6.

aici înainte, numai națiunii române (...) Cîtă vreme vom păstra aceste credinți, neamul nostru va trăi și se va întări, și fericiți vor fi urmașii noștri până la sfîrșitul veacurilor“.

Importanța acordată problemei unirii Transilvaniei cu România se întregeste la Vasile Goldiș cu înțelegerea adîncă și justă a rolului covîrșitor pe care urma să-l joace desăvîrșirea unității politice în dezvoltarea social-economică a țării. „Numai într-un stat național se poate remarca inițiativa, spontaneitatea și geniul popular. Nu numai națiunea care se consolidează în stat național profită din aceasta, ci și umanitatea. Dacă idealul unității, care cuprinde toate popoarele, este ca omul să-și dezvolte maximal puterile sale intelectuale și sociale, și dacă acest maxim numai în stat național se poate realiza (...) statul național este o formațiune politică indispensabilă. Acest adevăr, de care se călăuzește azi fiecare popor (...) l-a recunoscut și națiunea română și și-a afirmat voința sa“¹⁵.

În spiritul ideilor sale general democratice, Vasile Goldiș pune problema recunoașterii drepturilor naționalităților conlocuitoare din Transilvania și din întreaga țară, o dată cu noul stat rezultat în urma unirii. El atrăgea, astfel, atenția că noul stat național român va trebui să asigure tuturor indivizilor „conlocuitori pe pămîntul românesc aceleași drepturi și aceleași datorinți. Civilizațiunea care ne-a eliberat pretinde de la noi respectul pentru dînsa și ne obligă să prăbușim în noul nostru stat orice privilegii și să statornicim ca fundament al acestui stat munca și răsplata ei integrală“. Rezultă cu suficientă claritate, din aceste rînduri, viziunea dialectică a lui Vasile Goldiș asupra dezvoltării în viitor a națiunii române, întrepătrunderea, în concepția sa ideologică, a intereselor individului cu cele ale societății, rolul acestuia și al obștei în făurirea civilizației și a culturii naționale.

După cuvîntarea solemnă rostită la Alba-Iulia, Vasile Goldiș supune spre aprobare „Măritei Adunări Naționale“ hotărîrea de unire: „Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia, în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează unirea acestor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România“¹⁶.

„Cînd a terminat de citit Vasile Goldiș acest punct — scrie în amintirile sale Dumitru Antal —, el a fost primit de întreaga sală cu unanime și furtunoase aplauze. Toți ne-am cutremurat de măreția acestui moment care a pecetluit pe veacuri noua soartă a neamului nostru. Și astăzi mi se încălzește sufletul cînd mă gîndesc la acest moment în care am ajuns în culmea entuziasmului. Bucuria și fericirea erau așa de mari, încît aveam senzația unei izbucniri a inimii, care parcă nu le mai putea cuprinde“¹⁷. Propunerea de unire a fost însoțită și de revendicări social-politice ale maselor populare, preconizîndu-se o reformă agrară radi-

¹⁵ *Românul*, 1918, nr. 47, p. 1.

¹⁶ Vasile Goldiș, *Discursuri rostite în preajma unirii și la Asociațiunea Culturală Astra*, București, 1918, p. 11—18; Ion Clopoțel, *Aminții și portrete*, Editura Facfa, Timișoara, 1973, p. 57.

¹⁷ Vasile Netea, *O zi din istoria Transilvaniei, 1 Decembrie 1918*, Editura Albatros, 1970, p. 165—166.

cală, egalitatea în drepturi pentru toți cetățenii țării, votul universal, drepturi pentru clasa muncitoare, eliminarea forței și a războiului în rezolvarea problemelor internaționale etc. Moțiunea, fiind votată în unanimitate, a fost adusă imediat la cunoștința celor peste 100 000 țărani, muncitori, intelectuali, care se adunaseră pe cîmpul lui Horea. Cuprinsul ei a fost difuzat la 14 tribune, participanții dînd expresie unei dorințe urmărite de secole, pronunțîndu-se cu o uriașă însuflețire pentru unirea Transilvaniei cu România și pentru reformele democratice ce trebuiau să fie înfăptuite pentru progresul social și național al întregului popor român. Hotărîrile de la Alba-Iulia, au vestit marea sărbătoare a poporului român și dreptatea istoriei. Ele „au să rămînă pe veci o glorie a Adunării Naționale de la 1 Decembrie 1918, fiindcă prin ele se proclamă principiile eterne și infailibile ale dreptății, ale libertății și ale păcii de totdeauna în lume”¹⁸.

În istoria noastră națională, actul de la 1 Decembrie 1918 a însemnat o adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României moderne. El a deschis calea spre dezvoltarea națiunii, a creat cadrul propice pentru o mai amplă dezvoltare a economiei, științei și culturii.

Din cele expuse pînă aici rezultă atitudinea fermă și consecvența lui Vasile Goldiș cu privire la aplicarea principiilor dreptului la autodeterminare a poporului român și de unire a Transilvaniei cu România¹⁹.

Înfăptuirea statului național unitar român a fost aprobată de către reprezentanții naționalităților conlocuitoare în consiliile lor naționale, tocmai pentru faptul că, în programul C.N.R.C., figurau puncte speciale referitoare la situația naționalităților. Înțelegînd că realizarea principului autodeterminării nu este posibilă printr-o închistare națională și prin excluderea naționalităților de la drepturile și libertățile democratice, reprezentanții mișcării pentru autodeterminare din Transilvania au luptat pentru satisfacerea acestui deziderat. Sprijinit pe o largă mișcare revoluționară, de masă, pe simpatia popoarelor și pe uriașul avînt al ideii de unire, conducătorii mișcării naționale din Transilvania, în frunte cu Vasile Goldiș, au utilizat cu maturitate lozincile politice, dînd glas năzuinței de secole a poporului român de pe ambele versante ale Carpaților. Actul revoluționar de la 1 Decembrie 1918, înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România, prin participarea largă a maselor populare, a fost, totodată, expresia unei lupte politice conștient organizate, a unei lupte de idei și opinii, în care Vasile Goldiș, ca important gînditor burghezo-democrat, și-a adus partea sa de contribuție²⁰.

¹⁸ *Hotarul*, 1933, nr. 7, p. 2.

¹⁹ Vasile Netea, *op. cit.*, p. 164.

²⁰ Ion Clopoțel, *op. cit.*, p. 17—58; Gheorghe Șora, *Vasile Goldiș văzut de contemporani*, în *Ziridava*, 1977, p. 283—302; *Marea Unire a românilor în izvoare narative*, Editura Eminescu, 1984, p. 363; *Oratori și elocință românească*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, p. 14.

Trebuie remarcat faptul că Vasile Goldiș era la curent și și-a însușit pe deplin principiul autodeterminării Transilvaniei și unirii acesteia cu România. El citea încă de cînd era student o bogată bibliografie în acest sens: cartea istoricului englez Edward Gibbon (1737—1794) despre istoria decăderii și prăbușirii imperiului roman; Dimitrie Cantemir, *Istoria creșterii și descreșterii imperiului otoman*, ca și principiul autodeterminării, interpretat de președintele american Woodrow Wilson și V. I. Lenin.

VASILE GOLDIȘ ÜBER DAS RECHT DER RUMÄNEN SIEBENBÜRGENS AUF SELBSTBESTIMMUNG UND VEREINIGUNG MIT RUMÄNIEN

(Zusammenfassung)

Der Verfasser präsentiert kurz die sozial-politische und philosophische Auffassung Vasile Goldiș' (1862—1934) über den weltweiten Widerhall der vom amerikanischen Präsidenten Thomas Woodrow Wilson und dem Lenker der russischen Revolution, Wladimir Iljitsch Lenin abgefassten Prinzipien des Selbstbestimmungsrechts der Völker, die in der Zeit der Ersten Weltkriege (1914—1918) bekanntgegeben wurden. Damit im Zusammenhang legt Vasile Goldiș seinen Standpunkt dar, insbesondere betreffs die Rumänen aus Siebenbürgen, dem Banat, der Kreischgegend, der Maramuresch, dem Buchenland und Bessarabien und behauptet, dass diese Provinzen rumänisch waren und auch weiterhin sind, das heisst, sie müssen mit Rumänien vereinigt werden. Im Herbst 1918 betonte Goldiș nachdrücklich, dass es keine andere Lösung gibt noch geben kann, als die Anwendung des Prinzips des Selbstbestimmungsrechts auch bei den Rumänen — die Vereinigung der genannten Gebiete mit Rumänien. Seine Auffassung wurde durch die Vereinigung der rumänischen Gebiete mit dem Mutterland 1918 vollauf bestätigt. Der historisch objektive und gerechte Akt wurde von der ganzen Welt durch internationale Verträge anerkannt.